Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

sub Cuspiniano Ioan.

CONGRESSVS AC CELEBERRIMI CONVENTVS CAESARIS MAX. ET TRIVM REGVM HVNGARIAE, BOEMIAE, ET POLONIAE. In VIENna Panoniæ, mense IVLIO. Anno M. D. XV. facti, breuis ac uerissima descriptio.

Ex Musæo Hungarico

KÖNYV-TÁRA

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Varians

MUZEUM KÖNYV-TÁRA

Jacobo Villinger Cesaris Maximiliani Thezaurario, Ioannes Cuspinianus Præfectus Vienneñ. fœlicitatem, ac .S. P. D.

MEmini inter philosophos magnã esse altercationem. An conueniat sic uiuere, ut nemo te uixisse senciat, ut ille dixit, crede mihi, bene qui latuit, bene uixit. Et illi potissimũ qui cæteris uolũt esse religiores hoc suadent, quasi sic uideant humanã contemnere gloriã, cum ipsi sint ambiciosissimi & gloriæ auidissimi. Hi qui etiã libellos de cõtemnenda gloria scripserunt, cum suũ nomẽ ꝓponunt, nũquid ipsi gloriã affectãt? Nempe hoc sudamus, ob hoc laboramus, ob hoc mille pericula & in mari & in terra subimus, ut quasi merces laboꝝ gloria nos sequat? Cur igitur arbitrant illi sic esse uiuendũ ut nemo nos uix esse senciat, quasi omnia debeãt ignorãtia & tenebris occultari, cum nihil magis exoptet homo q̃ scientiam, & natura scire desyderet, & animi etiã nobilior pars sit lux aclumẽ, quãdoquidẽ plane oĩbus insita est cupiditas cognoscẽdi nõ modo mundana, sed & q̃ supra nos sunt, ac quæ uix capere intellectu nostro possumus. Sed ex plebe nemo est tam excors qui nõ uelit aliorũ regnoꝝ ac ꝓuinciarum nõ libẽter indagare, & ritus & mores & res gestas si habere copiam possit. Ob id cũ Plutarcho sencio, hominẽ nihil oĩum æque refugere, ac ignorantiã & tenebras atq; ideo nõ esse uiuendũ, ut nemo nos uixisse senciat. Sed ita potius uiuere, ut aliquo monimento si fieri potest nos uixisse testemur, hic post se liberos, hic libros relinquit, hic prædia, hic possessiones, hic ædificia, hic bonã famã, omnes bonũ nomen conemur post nos relinquere, alioquin uita nostra mors potius est. Ego ita pro uirili semper elaborauí ut me uixisse testarer, quibusdã monimẽtis, quæ extant. Nec passus sum etiã illud ignorari, quod hic nobiscum iam actum est, quod certo scio. Multi hoĩes utriusq; sexus libẽter etiam in remotissimis regionibus uehemẽtissime exoptabant. Quis enim bono ingenio præditus nollet scire, quomodo ille celeberrimus Regum conuentus inchoatus

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

acperfectus esset,& quo pacto mutuo sese amplexi essent, clæmétissimi illi principes,qui se de facie prius non noueranť,etsi sanguinis uinculo prius erãt astricti. Licet aũt tu mi Iacobe tanq̃ Cõsiliarius Cæsaris, nõ inter postremos numerãdus affueris,& oculata fide oia intellexeris. Tũ aliquãdo ea quæ faciliora sunt e memoria labunť, quæ libẽter in senectute relegimus. Amore tui omnia collegi, quæ & uidi,& quibus interfui. Quinq; eñ annis, ut scis, uoluo hoc saxum, quibus uigesies & quater in Hungariã Orator iui, atq; hæc negocia tractaui. Quantũ igiť potui ré uerissimæ simpliciter tũ, sine turgida oratione pscripsi. Quidquid id est boni consules, & me ut soles amabis. Ex Vienna uigesima Augusti.

Diarium Joãnis Cuspiniani Prefect.

Vrbis Viennen.De congressu Cæsaris MAXIMILIANI Aug.& Trium Regũ, Hungarie,Boemiæ,& Poloniæ, VLADISLAI, LVDOVICI,ac SIGISMVNDI. In Vrbe Vienneñ.facto.xvii. Iulii. Anno Christi. M. D.XV.

CAesar MAXIMILIANVS ut est ingenio singulari, ac prope diuino anio uoluẽs nihil esse ꝑclarius bono principi, q̃ ꝓuincias & regna sua, solido aliquo robore stabilire, in oés orbis angulos, oculos suos cõiecit. Et nobilissimũ quéq; regem affinitate sibi deuinxit,ut inde,ꝓuincis suis perpetuã relinqueret quieté. Sic filium PHILippũ in Hispaniã mittens Regem Aragonũ sibi ꝓiunxit.Cum aũt diuus ille PHILippus numerosam post se prolé relinq̃ret,noluit Cæsar quãcunq; amittere occasioné,Ex quattuor filiabus quæ secũda est post LEonorã,cui nomé ISabellæ regi despõsauit Daciæ sed hoc aliquãto post,ex Septétrione Cæsar in Orienté migrauit ut semẽ eius undequaq; coalescerẽt,uidit piétissimũ Hungariæ & Boemiæ Regem VLAdislaum,nobilissimis liberis a Deo optimo maximo donatũ, LVDouico & ANna Mox animo cõcepit,illosq; sibi deuincire,Austriæq; ꝓuincias inferiores robustissimo muro circũuallare, LVDOuico Hungariæ & Boemiæ Regi,tertiam neptem MARIAM in uxorẽ,& ANNAM unũ ex nepotibus,aut CAROlum,aut FERDInandũ in maritum dare cogitauit,ut prouinciæ illæ ꝓtiguæ & regna,mutuis uiribus robustiores essẽt ꝓtra impetum Turcoꝝ,& quorũcunq; hostium.Id cõsilio & opera, tũc MAThei ep̃i Gurceñ,hodie uero Cardinalis,qui & extremam manũ huic operi imposuit. Et IOannis Varadieñ. episcopi professi ordinis.s.Francisci,primum inchoatũ est. Accesserũt de hinc plæriq; oratores,quos Cæsar aliquot hic annis in Hungariã misit,qui iter cætera negocia matrimonia hæc duplicia simul sollicitarũt,Ianus Mraxii miles ꝑfectus arcis Drosindorff,Comes Leonardus de Hag.Volfgangus de Rogndorff Baro.Ioãnes de Pucham, hic annis q̃nq;

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ꝑtinuis Orator iuit in Hungariã, Cuſpinian⁹ ꝑfectus Senatus Vienneñ. qui uulgo Anbaldus dicit, poſtremo & Laurentius Saurer uicedñs Auſtriæ, Orator cũ cæteris iuit.

¶ Interim Cæſar, licet grauiſsima bella gereret, & annis iã fere octo ſupbiã Venetoꝝ caſtigaret, nullã occaſione omittens, ut ſuũ ſortiten̄t finem cõcepta, iamdudũ matrimonia Ex Flandria in Auſtriã miſit, chariſsimã ſuam neptẽ MAriã ſponſam LVDouici Regis, quæ Viennam appulit. xii. die Iunii. Anno. M.D.XIIII. honorificẽtiſsime excepta, nõ tam a Clero, q̃ uniuerſo populo Viennẽſi, & deducta ad arcem Viennenſem ubi hodie adhuc habitat.

¶ Prius aũt Cæſar in Auſtriã deſcẽderat aio ꝑueniẽdi Regẽ Hũgariæ VLAdiſlaũ, & tractãdi nõ tam de liberoꝝ ꝑmuniũ matrimoniis, q̃ de cæteris ſuaꝝ ꝑuinciaꝝ, & regnoꝝ neceſſitatibus. Sed inſperato erupit, quædã incondita Ruſticoꝝ multitudo, quæ Cruciatoꝝ appellabat, proximis eũ ante mẽſibus Cardinalis Strigonieñ. Legatus apſicus, Cruciatã detulerat in Hungariã, cũ pleniſsimis indulgẽtiis, e qua re, unde ſubſidiũ ſperabat, crudeliſsimũ uenenum ortum eſt. Nam longe lateq; deſæuit in Hũgaria hæc crudeliſsima peſtis, & omñi peſtilẽtia ꝛæuior, in utrũq; ſexũ indiſcriminatim uenenũ iniiciẽs, rapiebant liberi ex matrũ ſinubus, truncabant ut feræ, & abiiciebant. Stuprabant paſsim uirgines, & matronæ, in parentũ ac maritoꝝ cõſpectu. Sacra ꝓphanabantur, ſpoliabant tẽpla, ciuitates, oppida, arces, uillæ, euaſtabant & incẽdio corruebãt, deniq; nihil tam ſanctũ, quod ab iis Cruciatis nõ deſœdaret. Hoꝝ dux Georgius quidam Ceculus (gentis nomẽ eſt, Ceculi eũ prope Ttranſiluaniã habitãt) Aſciuit hic ſibi Comitẽ, Laurentiũ presbyterũ, qui crudelitate oẽs ſuperauit. Erat etiã ex ducibus quidam Michael monach⁹, ita hæc peſtis nullũ ordinẽ intactũ reliquit Ex minoribus ducibus multi erãt, quoꝝ nomia ſcribere eſt ſupuacaneũ, Hii quoſcunq; nobiles apphenderant, palis affixerunt, mulieres ac liberos eiecerũt, prius tamẽ ſtupratis, bona ſurripuerũt. Erat animus illoꝝ uniuerſam delere nobilitatẽ. Et in toto regno, qd̃ q̃ttuor & decẽ habet Epales ſedes, unã ſolam relinq̃re. Scribi nõ poteſt qua crudelitate uſi ſunt, hoc ſatis ſit iudicii, cum auxilio diuino rabies hæc extincta foret. Ductu Ioannis comitis Zepuſieñ. Veinode

Trãſsiluaniæ, qui ducẽ illoꝝ nouo quodã tormẽti genere, a ſuis, dentibus laniari iuſſit, & hinc decolari. Et de menſe Nouẽbri illius anni facta eſſet Regnicolaꝝ, in Buda cõgregatio, patria ligua Rackuſch appellat, hic publicæ narratũ eſt. Hoc tumultu Ruſticoꝝ qui uix quadrimeſtris erat, deſyderata eſſe in Hũgaria, utriuſq; ſexus, ſeptuaginta milia hominum, in quibus quadringẽti fuerunt nobiles.

¶ Quod ſæculũ mihi narrabit, ſimile facin⁹? Quis unq̃ talia aut legit, aut audiuit, ſed longe maiora ſunt, quã quæ ſcribunt. Multa enim ob pudorem ſcribere nemo audet.

¶ Fuit in iſta ꝓgregatione ſiue conuentu, nomine Cæſaris Orator Cuſpinianus, nomĩe Regis Poloniæ, Criſtophorus Schidlouiczki. Et cum illic etiã de ꝓcordia Cæſaris, & Regis Poloniæ, inter cætera negocia ageret, uiſum eſt Oratorib⁹ differẽtias illas facile nõ poſſe cõplanare, niſi ſimul coirent Cæſar, & uterq; rex Hungariæ & Poloniæ, fratres. Nam Cæſar iam a rege Hungariæ pro ſuo fratre rogatus, indulſerat quæ in eũ fœcerat, & ipm arbitrũ & mediatorẽ differẽtiaꝝ delegerat, pro ſedãdis diſcordiis quæ inter illos erãt.

¶ Remiſſus eſt itaq; Cuſpinianus a Buda, ad Cæſarẽ, qui tũ in põte œni, Inſpruckh uulgo dicit, morabat, ut Cæſarem ſollicitaret, pro cõuentu tam ſancto, horum regũ, qui non modo utilis ſuis regnis & ꝑuintiis, ſed etiã hoſtibus plurimum formidoloſus futurus erat.

¶ Cæſar tum pluribus occupatus, uenire ad finem Februarii, in Poſoniũ ut deliberatũ erat nõ potuit: tum ꝓpter Heluetioꝝ formidabilẽ inconſtantiã, tum ꝓpter ſubitã & inſperatã mortẽ regis Frãciæ LVdouici, qui prima Ianuarii Pariſiis anno decimoquinto expirauit. Tum etiã propter CArol[illegible]m Archiducẽ Auſtriæ: ac Burgũdiæ nepotẽ, quẽ ex [illegible]is tutelæ cæſar emãcipauerat. Aliis quoq; multis de cauſis Cæſar nequibat, quod uterq; Rex petebat, adimplere.

¶ Decreuit itaq; Cæſar, Reuerendiſsimũ in Chriſto d. Matheũ. S. Angeli Cardinalẽ Gurceñ. & coadiutorẽ Saltzburgeñ. mittere, qui cum pleno mãdato cum utroq; Rege, oia agenda perageret & tractaret.

¶ Præmiſſus eſt itaq; Cuſpinianus Budã, q hæc regi renũtiaret. Et ut dies cõuentus in diem dñicam quadrageſimæ qua in eccleſia Rõana cantat, Letare hieruſalẽ differretur,

MUSEUM KÖNYV-TÁRA

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

placuere omia regi Hungariæ, qui ilico nunciũ expediuit, Cracouiá uersus, ut hæc fratri Regi Poloniæ referret. Ne tũ res tam sancta ullius fraude interciperetur. D. Ladislaus de Sternberg, Cancellarius Boemiæ, iter arripuit, & regẽ edu xit, persuasitq; ut nullis lris incœptũ iter desereret, sed ad Posoniũ usq; ꝓtinuaret, expectaretq; fratris regis, & Cæsa ris aduentum.

¶ Narrauit mihi Georgius Thurso, uir spectatæ fidei & in tegritatis, haud ꝓtemnẽdæ Regis Hungariæ Camerarius, montiũ. Egressuro regi Poloniæ SIGISmundo, qui Craco uiá quinta Martii deseruit, Mathiá Mechouitá singularẽ tã in medẽdo q̃ in ꝓgnosticãdo magnæ eruditiõis uirũ annũ ctiasse: iꝑm neq; uisurũ Cæsarẽ, neq; expediturũ quippiam Qd̃ cum miraret̃ Rex, ut est animi incõcussi & firmi. Con stantissime perseuerauit in ꝓposito. Eundũ inquit est, quo deus & fortuna uocat, promisi, promissum ratum seruabo. nemo me a ꝓposito alienabit. Videbo Cæsarẽ, si deus uo let & fratrẽ conueniã. Nihilominus interim per quosdã se cretiores mãdat, ut diligẽtius ab eodem Doctore inquirãt, serio ne an ioco locut⁹ fuerat, Asserit idẽ Mechouita, Regẽ nõ uisurũ Cæsarẽ, nisi expectare uelit Iuniũ. Et ante festum diui Ioãnis baptistæ, Cæsarẽ oino nõ uisurũ. Cũ Rex se re dituru in mẽsibus duobus ad summũ speraret. Exiuit igit̃ rex bonis auibus, & cum tam lõga mora trahere t̃, sæpe illi us doctoris memoria subiit. Hocidem Mechouita, Andreæ Kostilitzki thesaurario perscripsit, Regem scilicet suũ, uix Cæsarẽ ante festum Alexii uisurũ, quod & euenit, ut paulo post scribemus, Decimosexto enim Iulii, hoc est in ꝓfesto Alexii mutuo sese uiderunt.

¶ Vigesima igit̃ tertia Februarii, anno pñti. M.D.XV. Re uerendissimus dñs Cardinalis Gurceñ. applicuit Viẽnam, q̃ honorifice ab uniuersa nobilitate, plebeq; Viennẽsi sus ceptus: parũq; quiescens, genio indulsit ad triduũ, Tum ad nouã ciuitatẽ ꝓfectus, conuentũ prouincialiũ indixit iussu Cæsaris. Interea ut sui aduẽtus certior redderet̃, Rex Hun gariæ, mittit. d. Cardinalis Doctorẽ Vitum de Furst Budam ut Regem excitaret ad Posoniũ: locũ cõuentus designatũ. Nam quidã ex nobilioribus refragabant̃, ex quo Cæsar nõ ueniret, facilius posse Budã ꝓuenire: regẽ Poloniæ & Car dinalem asserẽtes, sed sanior pars ꝑualuit, & Rex se Poso nium uenturum ꝓmisit. Cõtinuato igit̃ itinere: firmatus iam animo Rex Poloniæ Cracouiam deserit, & Posonium uersus pergit.

¶ Cardinalis interim Gurceñ. ꝓuocatis Austriæ, Stiriæ, Ca rinthiæ, Carniolæq; ꝓuincialibus, res sibi a Cæsare cõmissas strennue exequit̃, sed ꝓficere nõ potuit, Audiẽs Regẽ Hũ gariæ. xviii. Martii Posoniũ uenisse, crebris nũciis diu no ctuq; singula indagat ut est diligẽtissimus, nullam uoluit occasionem amittere.

¶ Tum. xxii. Martii, ne ulla re indiligẽtiæ culpare t̃, mittit Oratores ad Regẽ Hũgariæ Posoniũ, qui se suaq; offerrẽt & aduẽtus sui diem exquirerẽt. Dños Marquardũ de Stein præpositũ Bamburgeñ. Ianũ Mraxii de Nascau militẽ. Cus pinianũ Doctorẽ. Volfgangũ Hemerle secretariũ Cæsaris. Hi iussa exequuti per nũctios singula d. Cardinali adaperẽ unt, & eidem in Hamburgo xxvii. Martii occurrunt, de sin gulis ipsum certiorẽ faciẽtes, quæcũq; uiderint aut intelle xerint. Nam ante. xxiiii. scilicet die sabbato illi⁹ dñicæ qua canit̃ in Ecclesia. Iudica me dñe, Rex Poloniæ SIGISmũdus cum celeberrima pompa ingressus est Posoniũ, quẽ ex Ter uania usq; ꝓduxerũt, Episcopus quinq; ecclesieñ, Georgius, & Georgius Marchio Brandeburgeñ. iussu regis Hũgariæ. Ipse aũt rex Hũgariæ VLadislaus, in curru ei cũ filio LVdo uico occurrebat, sequentibus ipsos Epis Coloceñ. Vacieñ. Bosneñ. Sirmieñ. & uniuersa eius nobilitate quæ ornatissi me more patrio erat instructa. In cãpo ubi uidit fratrẽ ad uentantẽ, iussit se ex curru in terrã ponere in sella, quẽ Rex Poloniæ fraternæ amplexus, ꝓuocauit in lachrymas. Rex LVDouicus miræ indolis, patruũ exosculatus benignissie excœpit. Repositus in currũ senior Rex. Filius LVDouicus equũ ascẽdit, & in latere sinistro cũ patruo urbẽ ingressus est magno cũ fastu, ꝑcedentibus innũeris eqtibus nobilibus & curribꝰ, Ducebat aũt rex Poloniæ plus mille quingẽtos eqtes, & partim more Hungaroꝝ quos Husserones appellãt, uestiebant̃, partim habitu Alemanico ornati erãt, sed erãt præter Polonos Ruteni, Pruteni, Moschi, Turci captiui, & Tartari in suo equitatu, cũ multis tibicinib⁹ qui tubas am plas sonoras, & a nostris multum dissonas nõ sine horrore

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ſtridétes, ut in magno æſtu ſolét ueſpe & crabrones inflá-
bant. Erat & Turcus quidá cũ tibia qui nobis inauditá har-
moniá & auribus noſtris inacceptá ædebat, cũ puero tym-
panum ambabus uioléter manibus percutiéte. Sed & no-
ſtrates habuit tubicines qui belle ſonabát, & noſtrá muſicá
referebant.

¶ Erat ſecũ magna nobilitas, qui partim in equis anteibát
deaurati, & torquibus aureis redimiti, partim pedibus ipm
cingebát equo inſidenté & ueſte purpurea amictũ. Veiuo-
da Valachiæ. d. Nicolaus Virla palatinus Sandomirieñ. Ni-
colaus palatinus Vilneñ. Palatinus Liblieñ Andreas. Can-
cellarius Schidlouiczki. Nicolaus palatinus Marieburgéſis.
Theſaurarius Andreas Coſtiliczki. D. Lucas capitaneus Po-
loniæ. dñs Raphael. Et multi alii inſignes & uiri egregii u-
triuſq; ordinis. Comitabanť uero illũ tres epiſcopi Mathi-
as Vladiſlauieñ. triũ regũ Alberti, Alexandri, & Sigiſmũdi,
olim Cãcellarius. Ioánes Poſnanieñ. & Petrus Premiſlieñ.
cum Præpoſitis Secretariis & aliis prælatis.

¶ Durabat hic ingreſſus ab octaua uſq; ad primã horã, nã
ſummo mane ingrediebanť currus, qui feruné fuiſſe pene
quingenti, in quibus qñdoq; quattuor niuei equi, quãdoq;
nigri, qñq; rubei, quandoq; alterius coloris. Nunc ſex: nunc
octo in eodem curru uehebanť. inmixte erãt & bigæ, licet
paucæ erant.

¶ Vigeſimaoctaua Martii Cardinalis Gurceñ. ex Hambur-
go ſoluit naui, & uenit Poſonũ horã circiter nonã. Cui oĩs
multitudo obuiã egreſſa, ripã Danubii ita adimpleuit, ut
eques uix ſubſiſtere poſſet. Inceſsit ipſe in habitu Cardina-
lium, qué Archiepus Coloceñ. Gregorius comes de Frãge
panibus regni Hũgariæ Cancellarius. In latere regis LVdo
uici obuiã Cardinali noĩe patris & patrui miſsi, benigna &
pulchra oratõe ſuſcepit. Ipſe uero Cardinalis humaniſsime
reſpõdit. Aderãt hic utriuſq; Regis ꝓceres & ꝓſiliarii, Epi &
nobiles, ac ſummo cũ honore ipſum q̃ honorificentiſsime
uſq; ad hoſpiciũ ꝓduxerũt cũ ingẽti tubarũ ſonitu ac plauſu

¶ Sequẽti die hoc eſt. xxix. Martii, ingreſſus eſt urbẽ reue-
rendiſsimus Cardinalis Strigonieñ. Thomas legatus de la
tere: cui & d. Cardinalis Gurceñ. cum oñi curia ſua (ducta-
bat aũt electã nobilitatẽ Auſtriæ & Stiriæ) & utriuſq; regis
ꝓceres occurrebãt. Ipſe ſexingẽtos habuit equos demptis
currib⁹, magnæ undiq; factæ ſunt cerimoniæ (quãdoquidẽ
maior pars oĩs ætatis humanæ, in iis conterit) occurrebat,
& clerus cum pueris & reliquiæ ſanctoꝝ deferebanť obuiã
tanq̃ metropolitano.

¶ Prima Aprilis, quæ erat ſolẽnis illa dies Palmarũ, oĩbus
Chriſtianis uenerãda, Cardinalis Strigonieñ. in eccleſia ma
iori diui Martini pñtibus trib⁹ Regibus & Annæ reginulæ
ſacerdotale expleuit officiũ, cum ceremoniis debitis, ac cũ
indulgẽtiis plenariis. Cardinalis aũt Gurceñ. huic officio in
tereſſe nõ potuit aduerſa ualitudine detentus: alias uniuer
ſa nobilitas erat cõgregata.

¶ Altera die iterũ ꝓuenerunt in hoc tẽplo tres Reges cum
Cardinalibus ambobus. Strigonieñ. celebrauit officiũ de
ſpũ ſancto, quo finito, admonita eſt plebs per Suffraganeũ
Strigonieñ, ut deuotiſsime pro ꝓcordia Cæſaris & Regum
deo ſupplicarẽt, lingua Latina, Hungarica, Boemica, & Ale
manica, ꝓnunctiatæ ſunt interim indulgẽtiæ plenariæ.

¶ Recta inde uia tres Reges, duo Cardinales, Archiepi &
Epiſcopi, ꝓceres & cõſiliarii in domũ regis Hungariæ, ꝓfe-
cti ſunt. Et facto magno cõſilio Cardinalis Gurceñ. oblatis
litteris ſuæ credentiæ de more. latiſsimæ & ꝓfuſiſsime cur
& ob quã cauſam uenerit, in ſummo ſilẽtio locutus eſt be-
ne audiẽtibus Regibus & ꝓſiliariis Cæſaris, ac utriuſq; re-
gis, qui omẽs erant plus quinquaginta. Cui finita oratione
benigniſsimæ ſimul & elegãtiſsimæ reſpondit Cardinalis
Strigoniẽſis. durauit hoc conſiliũ ad horam circiter ſecun-
dam poſt meridiem.

¶ Tertia Aprilis Cardinalis Gurcenſis comitãte ipm curia
ſua & pulchra nobilitate uenit ad hoſpiciũ regis Poloniæ,
qui ei egreſſus obuiam humaniſsimæ ipſum excepit in pla
teis, ac ubi ambo in præſentia ꝓſiliariorũ reſederũt. Cuſpi-
nianus iuſſus lras Cæſaris cũ quadã ſalutatiõe obtulit bre-
uiuſcula, ambo de hinc mutua colloquia ſed nõ diu fecerũt.

¶ Eodem die uenit triſte nuncium de obitu illuſtris ducis
Bartholomei de Munſterberg qui a Cæſare feſtinãs adhũc
ꝓuentũ, in danubio haud longe a Hamburgo ab fluctibus
obrutus ſubmerſus eſt. Quod in primis affecit VLAdiſlaum
regẽ & in lachrymas excitauit. Deinde Cardinalẽ Gurceñ.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

qui eum unice amabat utpote uirum bonũ & ſtrennuũ. Ex cuius morte quidã male de futuro conuentu augurabanť. Nam & pridie magnificus Ioannes de Meſſeritz capitaneus Morauiæ, qui etiã ſæpius orator in hoc negocio fuit, ſubita morte expirauit. Et Vitus de Furſt qui regem plurimũ ad hunc conuentũ ſollicitauit. Viennæ mortem oppeciit. Ita tres Oratores ſeſe ex iis negociis liberarũt, & ſuperum conuentum adierunt.

¶ Hinc iterum in hoſpiciũ Regis Hũgarie conueniũt, oẽs hii principes, & tractatũ incipiẽtes, inueniũt rem eſſe moroſam in tanta multitudine per tot ſuffragia eſſe ꝓſulendũ redigũt itaq; ad minorẽ numerũ ſinguloꝝ Regũ ꝓſiliarios Et d. Cardinalis Gurcenſ. accipit ſecum cõſiliarios Cæſaris, d. Ianũ Mraxii. Laurentiũ Saurer uicedũm Auſtriæ. Cuſpinianũ doctorẽ, & Gabrielẽ Vogt ſecretariũ Cæſariũ. Noie uero Regis Hungariæ erat Cardinalis Strigoniẽſis. Archieps Coloceñ. Epus quinq; eccleſienſis. Rex aũt Poloniæ milit Petrum epiſcopũ Premiſlieñ. Chriſtophorũ Schidlouiczki Cancellariũ, & Palatinũ Vilneñ. Nicolaum.

¶ Hii quoties articuli ꝓpoſiti fuerũt referebãt ad Reges, Sed plene cõcordari nõ poterãt, licet plæroſq; dies cõſummerent, & conſilium in tertiam uſq; horam poſt meridiem ſæpius pertraherẽt.

¶ Vndecima Aprilis inſtitutus eſt ludus pro curſu equoꝝ. Primus brauiũ accepit argenteũ deauratũ poculũ. Secũdus pannũ aureum pro ueſte. Tertius ſimplicẽ pannũ pro tunica. Cucurrerũt undequadragita equi uelociſsimi & pulcherrimi, ſed Georgius comes Zepuſieñ. omnes præceſsit.

Visa eſt hic res memoratu digna, quidã Moſchus inſidebat equo turco, & de more ducebat alterũ in manu dextra cum aũt uehemẽtiſsime curreret cũ ambobus equis, ſaliit ex uno equo in alterũ, in medio curſu, ſemp alterũ manu ſeruãs, ne diſcurreret, erat pulchrũ ſpectaculũ, corã Regib⁹ & Principibus. Nam tres Reges egrediebanť pulchro ordine. Similiter & Cardinalis Gurceñ. ac oẽs epi, cũ uniuerſa nobilitate. Moſchi tum etiã ac Tattari artem ſuam iaculandi ſagittas in aerem miro ingenio oſtentabãt.

¶ Duodecima Aprilis, ꝓcluſerunt iterum quædã eſſe renũtianda Cæſari. Et ideo data & accepta ſalute cum ſumma reuerẽtia, & poſt exhibita munera regia. Cardinalis Gurcẽſis Poſoniũ relinquit cum prius ex ſuis ꝓcipui aulici. Frater eius Vterinus Ioannes Lang. Magiſter domus Ioannes Schenck. Volfgangus de Keutſchach. & Criſtofferus Graff de Rattſtat. In die paſchæ, expleto diuino officio, quod a Cardinale Strigonienſi celebrabať, eſſent militari cingulo & honore ornati a tribus Regibus, in tanta diei feſtiuitate.

¶ Reuerſus Card. Gurceñ. Viẽnã, mox duos ꝓſiliarios Cæſaris d. Vilhelmũ de Rogndorf, & Laurẽtiũ ſaurer uicedũm ꝓpoſtã mittit ad cæſarẽ, q licet q̃tuor dieb⁹ aſcẽderint feſtinãter Auguſtã uſq;, tarde tũ fuerſi ſũt, ob negocia emergãtia quotidie, & iteri urbs Poſoniũ iopinato & ſubito icẽdio pl⁹ media ꝓburiť

¶ xi. Maii d. Card. Gurceñ. cũ ſex cæſareis ꝓſiliariis d. Marquardo de Stein ꝓpoſito Bãbergẽſi. Vilhelmo de Rogndorff. Iano Mraxii. Laurẽtio uicedño, Cuſpiniano & Gabriele Vogt ſecretario, itera in naui deſcẽdit Poſoniũ ad utrũq; regẽ, tractatur⁹ & ꝓcluſurus tã matrimonia, q̃ fœdera pacis & ꝓcordiæ. Et licet clã ſine põpa ĩtrare uellet urbẽ. Mox tũ certiores facti Antiſtites & pricipes, Ludouicũ Regẽ eduxerť Cardinali obuiã cũ oĩ utriuſq; regis familia. Card. etiã Strigoni. q̃ſi oĩa neglexiſſet, feſtinabũd⁹ circa portã urbis cũ oĩ ſua familia occurrit. Siſiter & alii epi & archiepi ſomno exciti obuiã prodierũt.

¶ Septẽ hinc dieb⁹ ardue diſputatũ & tractatũ eſt de ſingulis & maturæ oĩa deliberata: ſunt in articulos redacta & ſcripta, ac ultro citroq; pẽſitata. Nũc enim conſiliarii utriuſq; Regis in hoſpicio Cardinalis tractauerũt & ꝓſultauerũt. Nũc uero Cardinalis Regẽ Poloniæ adiit, & ſecretius quædã amotis arbitris tractauit nũc uiciſsim dũm Cardinalẽ de ſuis negotiis ſollicitant. Nulla quies, nullũ ociũ, omnia labore plena erant.

¶ xx. Maii mane a ſeptima hora uſq; in primã poſt meridiẽ. uterq; Rex cũ duobus Cardinalibus & cõſiliariis deliberarũt, & deliberatis oĩbus in ꝓſentia ꝓſiliariorũ Cæſaris & amborũ Regũ, articulos legi fecerũt, qui fuerũt ipſoꝝ manibus ſubſcripti & ſigillis muniti, cum omni fauore & plauſu.

¶ Sequẽti die Rex Hũgariæ inſtituit cõuiuium regale, quo regaliter & opipare accepit fratrẽ ſuũ Regẽ Poloniæ, Cardinalẽ Gurceñ. & ꝓlatos ſex ꝓſiliarios Cæſaris. ¶ Reuerſus Viennã Card. Gurceñ. xxiii. & xxv. Maii exiuit ut ꝓlocuta Cæſari narraret ipm q; adduceret. Interim ambo Reges nõ ſine ingẽti faſtidio longã morã traxerũt in Poſonio p totũ ſuniũ, licet crebro mitterenť litteræ, nũc a Cæſare, nũc a Cardinali Gurcẽſi,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

quas uicedñs ut est suarum rerum diligẽs exequutor,& no
cte & die mox Regibus transmisit, ut impacientiã eorum
leniret crebris litteris mittendis.
¶ Sed non cõtenti reges ꝙ Cardinalis iuisset ad Cæsarem
miserunt ambo,oratorẽ Hieronymum Balbum præpositũ
Posonieñ.ut per eum intelligerẽt si Cæsar esset uenturus
nec ne certo. Is Cæsarẽ in Insprugk apprehẽdit,sed respõ
sum in Rottnburg ab eo accepit. Subsequutus est hũc ali⁹
Orator Regũ(tã impaciẽter longã hanc morã tulerunt)d.
Protesila⁹ de Schmihau Boemus,quẽ Cæsar secũ detinuit.
¶ Post hunc alii duo missi Nicolaus Ceculus Hungarus&
Petrus Polonus,milites ab utroq; rege ad Cæsarem, ut ei⁹
aduẽtum solicitarent.Quibus honeste expeditis, promisit
se uenturꝫ:& ut bono animo essent Reges,eosdem litteris
& respõsione hortatus est fraterne & q̃ humanissime
¶ Vbi ergo Reges iam animo firmati, aduentum Cæsaris
crediderunt honestatis & emerendi fauoris gratia.Orato
res sex,singuli tres insignes uiros miserunt Rex Hungariæ
Episcopũ quinq; ecclesieñ Georgium.Ladislaum de Stern
berg Cancellariũ Boemiæ,& Moysen de Buslai magistrum
curiæ.Rex Poloniæ item tres.Episcopũ Ioannem Posnani
ensem d.Lucam capitaneũ regni Poloniæ, Cristophorum
Schidlouitzki Cancellariũ,qui Viennã ingressi sunt, equis
pene quingentis phaleratis,& more suo ornatis,compte &
eleganter sexta Iulii,cum antea Casimirus Marchio Bran
denburgeñ.cum Comite Bertoldo de Hennenberg cum
equis centum & quadragintasex cataphractatis & nobilis
sime armatis a Cæsare præmissus urbem introisset splendi
dissime ornatus cum Pinnulis,armis,simul etiã cũ uexillis
albis, paruis ac maioribus, & Thomas Fugs cum centum
quinq̃ginta equis bene armatus more Germanico. Ioãnes
Iacobus itẽ de Landau,cum totidẽ.Et alii multi nobiles ac
aulici,qui Cæsarem præuenerunt & ibi eum expectarũt.
¶ Octaua Iulii rediit Cardinalis Gurceñ.cũ Archiepiscopo
Bræmensi d.Cristophoro,ducibus Bauariæ Guilhelmo ac
Ludouico,Duce Alberto de Meckelburg,Duce Vdalrico de
Virttenberg.Quibus ad ripã Danubii occurrerũt. Ioannes
Episcopus Ratisponensis palatinus Rheni.Episcopus Pata
uiensis Vigileus, qui pridie aduentarunt, & quorundam

Principum Oratores ac Legati.
¶ Decima Iulii Cæsar circa horã noctis decimam Viennam
sine pompa ingressus est. Cum biduo fere quieuisset fati
gatus ex itinere in castro quodã circa siluam Viennensem,
cui nomen est Hecking.
¶ Vndecima Iulii Cæsar præfatos sex Oratores Regum in
Arce Viennensi audiuit in præsentia principũ & ꝓsiliario
& Episcopus quinq; Ecclesiensis, longa oratione Cæsarem
pro expedicione contra Thurcos cohortatus est amplissi
mis uerbis. Quibus benigne Cæsar per doctorem Petrum
Mottã Hispanũ respondit breuiter ac simul eleganter,il
lisq; dimissis iussit corpora sua curare ac in hospitio redire.
¶ Duodecima Iulii uocatis in Arcem Oratoribus, eos ab
soluit ac abire iussit,sunt aũt cum summo honore per Epi
scopos ac principes extra portam deducti q̃ honorificentis
sime sequenti die mane,hoc est.xiii.Iulii.
¶ Eodem die Cæsar ad excipiendos reges, misit obuiam
oratores suos Archiepiscopũ Bræmensem Cristophorum,
Marchionem Casimirũ.Vilhelmum de Rogendorff & Cu
spinianum Regi Hungariæ, qui.xiiii. die Iulii inuenerunt
Regem Hungariæ Vladislaum cum liberis suis in quodam
castro Kottsee cui adiacet uilla prope Danubiũ & facta salu
tatione mandata sua exequuti sunt,inuitarũtq; ut Viennã
ueniret.
¶ Similiter ad Regem Poloniæ Cæsar misit Oratores ad
Hamburgum(illic enim traiecerat Danubiũ. Rex Poloniæ
ut erat ordinatũ, quo expeditius æqui & currus Danubiũ
in diuersis uadis superarent)Ducẽ scilicet Bauariæ Vilhel
mum:Episcopum Labacẽsem Cristophorum, prepositum,
Balthasarem mercklin de Valdkirch,& Mraxii qui similiter
ut superiores exequẽtes sua mandata.Regem nomie Cæ
saris exceperunt ac inuitarunt.
¶ Decima quinta iulii exiit Viennã ac prodiit obuiã Cæsar
Regibus,in lectica adornata, instructissimo & electissimo
exercitu cũ multis equis cataphractariis, cum splendidissi
mis militibus,ac nocte quinq; miliarib⁹ a Vienna in castro
quodam Trauttmansdorffpernoctabat. Cum Rex Hunga
riæ in oppido Prugk prope Leyttã fluuium.Rex uero Po
loniæ in Hamburgo eam noctem consumerẽt.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

¶Nocte fere media uenit Cuſpinianus ad Regẽ Hungariæ a Cæſare miſſus,qui dabat ordinem conueniẽdi , ne fieret confuſio.Iuſſus eſt Rex manere in ſua lectica . Nam & ipſe quoq; uehebatur lectica quam Cæſar pulchre adornatam cum optimis equis Regi donauerat pridie.Et reuerſus iuſſus eſt a Cardinale Gurceñ.iread Regem Poloniæ ut idem ei narraret, qué repperit in cãpo haud lõge a tẽtoriis quæ illic extenſa erant.Arbitrabantur enim nonnulli Cæſarem id quod maxime recuſauit , diſputatuq; de præloquutis in tentoriis aut ſub diuo . Cæſar aũt arborem excelſam iuſsit figi in planiciem latam , que poterat a longe conſpici,ſub hac uoluit conuenire Reges.Et quaſi fœlici captato augurio ſub diuo aperte uoluit alloqui fratres Reges & eos ſalutare ac mutuis complexibus exoſculari.

¶Mane itaq; horã circiter ſextã.xvi.Iulii egreſsus eſt Cæſar cum omni ſuo exercitu a Trauttmanſdorff ad locum illum deſignatũ,in planitiæ quadã , iuxta ſyluam cui nomen eſt patria lingua Hart , hic erat collis intumeſcẽs aliquãtiſper a dextris ſylua,a ſiniſtris uepribus ac modicis ſpinis ꝓſparſus monticulus , ab hoc deſcendens Cæſar poterat tam ab Hungaris q̃ a Polonis latiſsime ꝓſpici,armis illuceſcentib⁹ In meridie ꝑſerti iaculãte ſole radios uibrãtis in exercitũ.

¶ Proceſsit aũt hoc ordine Cæſar.Capitaneus Nouæ ciuitatis Melchior de Manſmunſter in equo cataphractato , & ſin armati & rubeis ueſtibus induti , ipſum ſequentes,ductabat aciem , quem ſequebanẽ in primis aulici & familiares Cæſaris inermes ac prouinciales,cæterique nobiles . Et q ad hoc ſpectaculum concurrerunt,ciues & mercatores ſed ornati & bene ueſtiti ſed elegantes,alioquin excludebanẽ & reiiciebantur . Multi aureis torquibus redimiti & uariis monilibus conſpectum reddebant ameniorem.In ſingulis membris quinq; equitabant,hos ſequebatẽ ducis Virttenbergeñ.familiares,armati & ſagittarii.Necnon d.Reuerendiſsimi Cardinalis Gurceñ. aulici , ſine armis quidem ſed honeſte ueſtiti,fuerunt circiter octingenti.

¶ Pulchra de hinc ſerie progrediebantur euqi Cæſaris tre decim,quos tredecim pueri equitabãt,nigro ueluto ueſti ti perqelegantes.

¶ Poſt quos eqtabant Erhaldi ſuo peculiari habitu amicti cum duodecim Tibicinibus,& duobus Tympanis magnis.

¶ Tum ſequebantur antiſtites Archiepiſcopus Bræmenſis Criſtophorus,ex domo ducũ de Braunſchueig. Epiſcopus Ratiſponenſis Ioannes ex domo Palatinorũ.Epiſcopus Patauienſis Vigileus.Epiſcopus Labacẽſis Criſtophorus,dux Bauariæ Ludouicus . Dux de meckelburg Albertus.

¶ Poſt hos ſuccedebant Cæſaris Iauitores cũ albis uirgis in manu de more ꝑcedentes Cæſaream Maieſtatem.

¶ Tum ferebatur in Lectica Cæſar : quæ panno purpureo de ſcarlaco & nigro ueluto,forma quadrata, erat cooperta eodem habitu pueri & ſeruus, qui equos ducebant.

¶Prope Lecticã in latere dexto Cardinalis Gurceñ.habitu ſuo ornatiſsime eqtabat.In ſiniſtro Orator Regis Angliæ. Multi uero nobiles , omnes ueluto nigro ueſtiti de equis deſcendentes pedites circa Lecticã ambulabant.Hos ſequebantur in equis pariter nigro ueluto ueſtiti aulici ꝓceres. Vilhelmus de Rapoltſtein Magiſter curiæ.Ciprianus de Serenſtein Cancellarius.Iacobus Villinger Theſaurarius . Ioannes ſchnaydpeck Auſtriæ Cancellarius . Et conſiliarii & Regentes Iacobus fucarus. Balthaſar Mercklin præpoſitus in Valdkirch . Marquardus de Stein ꝓpoſitus Bambergeñ. Melchior phintzing præpoſitus Nurenbergeñ. cum fratre Vdalrico præpoſito,& pluribus conſiliariis & aulicis Cæſareis qui omnes ſericeis ueſtibus & torquibus aureis ac ꝑciosis monilibus erant compti & ornati.

¶ Tandem ornata phalanx ſplendidiſsime incedebat tota armis cooperta,cũ tybicinib⁹ & tubis ductilibus . Præibat cum equo cataphractato Leonardus Rauber Cæſaris Marſchalcus,ducens ſecũ familiares nigro habitu ueſtitos quibus rota in brachio pro inſigni erat , auream ipſe ueſtem ſupra arma gerens . Tum ſeriæ pulchra ſequebantur Vilhelmus dux Bauariæ ereus totus cum equitibus ſuis , ſuo peculiari colore ueſtitis, qui Canem in Brachio pro inſigni ferebant . Hinc Caſimirus Marchio Brandenburgeñ.in equo cataphractato,ueſte aurea & rubea , cum electiſsima familia quæ rubeis ueſtibus erat ornata & pluribus aureis cathenis ac præciosis pinnulis cum gemmis ac monilibus. Penes eum erat Bertoldus Comes de Hennenberg,& nobilitas Franconiæ inſignis , equites cuſpides albis uexillis

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

paruis ornatas,duo pueri. Alba uexilla lata & pulchra.Sub
sequebátur deinde Comites,suo quisq; colore ornatus sed
cataphractatis equis. Comes Georgius de Montfort . Co-
mes Georgius de Schaunberg . Comes hoyr de Manffeldt
Comes.n.de Vesterburg.Comes Ioannes de Hardeck qui
mirum immodũ Margaritis & Gemmis adornatus resplẽ-
debat,coopertus erat æquus gemmis & perlis & superbis-
simæ incedebat. Dehinc nobilitas Austriæ supra Onasum
electissimo instructa exercitu subsequebat . Cataphracta-
riis similiter equis Volfgangus Iorger Capitãeus in Lyntz
Sigismundus Ludouicus de Polham.Ciriacus de Polham.
Rudolfus & Sebastianus fratres de Hohenfeld.Ioannes Ia-
cobus de Landau.Thomas fugs , qui oẽs erant excellenter
ornati. Et agebant equos plus quã octingentos.In quibus
erant cataphractarii.lxxx.circiter . Hoc ordine incessit Cæ-
sarea Maiestas & ubi appropinquauit arbori terræ infixæ
circa iactum Bombarde.

¶ Accesserunt reges propius cum suis cateruis & militibus
qui more suo erunt simul ornati.Hos antecedebat immẽ-
sa multitudo Husseronum qui uexillis bipartitis rubeo &
albo colore præibant.

¶ Subsequebantur Moschouite siue Moschi,ceruleo colo-
re uestiti,cum albis longis pileis ac arcubus armati . Tum
Tattari,in quibus multi captiui,cũ tubicinibus suis de qui-
bus superius scripsimus qui sonabant horrendum.

¶ Eregione seorsum immensa multitudo Husseronũ qui
Regis Hungariæ erant,pariter de more suo albis & rubeis
uexillis armati.

¶ Quos succedebant utriusq; regis Tibicines in aera usq;
clangentes more Germanico ornati & uestiti , cum Tym-
panis sonoris.

¶ Tum incedebãt ornatissime instructi uestibus & torqui-
bus aureis & equis phaleratis multo argento dñi barones
ex Hungaria & Boemia.In quibus erat marchio Brãdebur
gensis Georgius frater Casimiri habitu Husseronum. Dux
Carolus de Munsterburg,tres fratres de Schmihau.Ambro
sius Sthercko,Michael Paluci magister cubiculariorũ,Petr⁹
Carlaczki,Franciscus ortzag de Gotz,banus Nandoralbeñ
et Emericus orzag magister cubiculariorũ Regis Ludouici.

Ioannes pethen de Gerse magister curiæ serenissimorũ libe
rorũ, Stephanus perenni , Ioannes bornamissa , Moses de
Buslai cũ filio Ladislao,magistri curiæ.Ladislaus de Caniza
Ioãnes Banffii de Lyndua,pincerna Regis. Ioannes Doczii
cubicularius Regis , & plericq; alii nobiles ac magnifici ex
Hungariæ & Boemiæ regno,qui mihi magis de facie,q̃ no
minibus sunt noti,qũdoquidẽ nomina horum uix memo
ria teneo quia difficile scribuntur hæc nomina.

¶ Post hos sequebatur Ludouicus Rex iunior aurea ueste
rubea iter texta purpura ornatus,capillis extẽsis bireto ex
ueluto fusco capite tectus,pulchro & phalerato equo insi-
dens,quẽ undiq; cingebant ex utroq; regno Barones & do
mini pedites incedentes ad obsequium.

¶ Comitabatur hunc regina soror eius Anna , aurea ueste
& pulcherrima torque mirum immodũ multis gemmis &
monilibus ornata , quæ in amplissimo curru deaurato ac
ymaginibus exornato , octo equis candidis trahebat ,quã
multi etiam nobiles pedites cingebant undiq; . Inter quos
erat marchio Georgius Brandenburgeñ.& Comes Petrus
de Posing, qui de equis descenderant pedites.

¶ Tum rex Poloniæ Sigismundus purpuratus & serico pi-
leo tectus pulchro equo uæhebatur , undiq; nobilioribus
proceribus amictus,qui pedites circumdabant ipsum,uesti
bus & ornamentis splendidi.

¶ Postremo rex Hungariæ,pariter ut Cæsar , Lectica fere-
batur,quæ ueluto rubeo nobilissimo erat cooperta, quẽ-
admodũ pueri qui hãc cũ equis gestabant, hæc nuper erat
donata regi a Cæsare cum equis & instrumentis.

¶ Aderat hic ingens prelatorũ & procerũ caterua ex Hun-
garia Archiepiscopi & Presules , Cardinalis Thomas Stri-
gonieñ.Archiepiscopus Colocen̄ Gregorius.Quinq; eccle-
siensis Georgius.Ladislaus Vaciensis.Michael Posnẽsis cũ
Suffraganeis,Præpositis,& Archipresbyteris multis.Ex Po
lonia Mathias Vladislauieñ.Ioannes Posnaniensis. Petrus
Premisliẽsis,cũ capitaneo,Cancellario,Thezaurario,pala-
tinis & Veiuodis quos superius nomiaui,spectabilis & ele-
gantissima caterua.

¶ Vndiq; strepitus & hinnitus equorũ audiebat , tubarum
concentus,tympanorũ sonitus,Spectaculum sane dignum,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

quod omnis mirabatur posteritas.
¶ Cæsar ut appropinquare uiderat Reges, misit cooperimentũ Lecticæ deponi quo palam ab omnibus uideretur & aperte omnes ꝓspiceret: data dextra Regibus & Reginæ perq̃ concinne inquit. Hæc est dies quã fecit dñs gaudeam⁹ exultemus & letemur in ea. Rex item Poloniæ respondit. Vtinam fœlix ac faustus sit ille noster ꝓuentus uniuersæ rei publicæ Christianæ. Paucula uerba in similẽ sententiã Rex Hungariæ proloquutus, quæ uix sine lachrymis efferre potuit. Ludouicus ut erat institutus ex equo sũma cũ reuerẽtia Cæsari dixit & tanq̃ patrem salutauit, nec auertere faciẽ a facie Cæsaris potuit, quasi aspectu nõ posset saturari. Regina in curru surrexit, nam altus erat, & obseruantiã in Cæsarem uerbis uultu & gestis ostendit.
¶ Fuerũt tũ nõnulla disputata ab iis qui inuitus ibant Viennam & aliqua mora facta est, donec Cæsar iuitatis principibus ac Regibus iussit secure secũ migrare Viennã. Rex aũt Poloniæ ut est sũmæ dexteritatis priceps suis & Hũgaris dixit, Sub ꝓfidentia Cæsaris, quẽ mihi multi grauissimũ hostẽ ꝓdixerunt, huc ueni, sub ꝓfidentia ipsum sequar Viẽnam, quisquis mihi ꝓfidit me sequat, siquis timet remaneat. Fratrẽq̃ cohortatus Regẽ Hungariæ ut tutꝫ simul ueniret, qui alioquin Cæsarẽ semp amauit, incũctanter Viennam eundũ esse cõclusserunt. Cæsar intelligẽs tam ꝓmptã Regis Poloniæ in se uoluntatẽ, hic inquit rex me cõpellit ut q̃nq̃ uros siue bisontes amore eius in uenatiõe uideã.
¶ Dissoluta conuẽtio forte post horã cum media. Itum est ad uenationẽ capti aliquot cerui. Iterum ingens excitus est tubarũ clangor. Plures eni erãt tubicines, tot Regum principum ac præsulm.
¶ Ordinatũ est ut Rex Hũgariæ cũ liberis iret Trauttmãsdorff ubi priore nocte Cæsar decubuit. Cardinalis Strigoniensis ad sanctã Margarethã, cæteri episcopi ac ꝓceres ad Suadorff. Rex uero Poloniæ cũ suis decessit ad Entzesdorf Cæsar ad Laxendorff cũ Cardinali Gurceñ. Multa sunt castra & uillæ adiacẽtes, quæ familiares utriusq̃ regis capiebant, pars uero Viennam petebat ut hospicia disponeret. Erat dies ille calidissimus & amœnissimus, ꝓ huiuscemodi spectaculo aptꝰ, licet mane pluuiã minaret nubecula q̃dã.

¶ Sequẽti die hoc est. xvii. Iulii Cæsar ex Laxendorff, uersus oppidulũ quoddã uenit cui nomẽ Schuechat, operiẽdo illic reges. Rex Poloniæ citius, tardiꝰ rex Hũgariæ uenerat
¶ Ingrediebanẽ toto die Viennã currus quadrigæ & bigæ Hungaroꝝ & Polonoꝝ, uehebanẽ multi in currib⁹ illis uelocibus, quibus nomẽ est patria lingua Kottschi, magnaq̃ oim fuit expectatio illius ingressus tot Regũ ac principũ. Sed ne oñi careret fœlicitate suborta est pluuia, q̃ paulatim incepit & primũ tenuis, tota dehinc pœne die durauit.
¶ Ex urbe sunt obuiã egressi Cæsari & Regibus, Electissimi pedites mille quingẽti, quoꝝ magna pars rubeis uestibus decorata fuit, ex ciuibus & filiis Viennensiũ, quos ꝓcessserunt in equis sex Senatores armati. Hos urbs Viennensis, ante Cæsaris aduentũ diu in eius honorẽ ꝓordinauit. Post hos trecẽti alii pedites, quos Cæsar ex imperio huc ꝓmiserat fere omnes lanceati, pauci secures. Aliqui Bombardes manuales gestabãt, sed electissimi erant omnes & singulari ordine decori.
¶ Ad portã urbis usq̃ egressus est uniuersus clerus. Primũ quattuor ordines mendicantiũ. Canonici regulares apud sanctam Dorotheã. Monachi ordinis sancti Benedicti, qui oẽs reliquias sanctoꝝ deferebãt. Exinde parui scolastici ciuium Viennensiũ liberi in magna multitudine, singuli deferebant uexilla cum armis & insignibus, hii arma imperii aquilas, hii insignia Regis Hungariæ, hii insignia Poloniæ hii isiguia Boemiæ. Illi arma Austriæ, illi Burgũdiæ, hos seq̃banẽ sacerdotes sæculares singuloꝝ tẽploꝝ urbis Viẽneñ.
¶ Tum immẽsa multitudo studentũ studii generalis Viennen. primũ scolares, post hac baccalaurei, dehic magistri, tũ doctores singularũ facultatũ Medicæ, Iuridicæ, ac Theologiæ. Postremo Rector uniuersitatis doctor Theologiæ Cristophorus Kulber.
¶ Egressa sunt etiã oim artificũ collegia, q̃ Zeche uulgo dicunt, singulæ cũ uexillis ac cereis q̃ numero sunt sexaginta circiter omnis generis artifices, qui uspiam in una ciuitate reperiri possunt. Fabri lignarii omnis generis. Fabri ferrei item omnis generis. Seratores, Fibulatores, Acusices, & qui ferrum ac cuprum, & qui aurum argentũq̃ fabricãt. Zetarii & qui pectines faciunt. Fullones, Pileatores, Pistores, Molitores, Piscatores, Lanii, Cerdones. Sutores, Sartores,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Phtigiones,Calceatores,Institores,Vinitores triplici ordine,Calones.Aurige,Carbonarii,Pelliones,Venatores,Pānifices,Figuli,Opsonarii,Rasores,Rotarii,Mēsarii,Tornatores,Balneatores,Funifices, Chirothecarii,& qui peras ac marsupia ꝓsuunt,Fusores,Gladiatores,Tinctores,Pictores Lapicide,& Lathomi,Muratores,Coriarii,Sufferratores,& id genus alii opifices qui latinis uocabulis uix exprimunt.

¶ Pluuia aūt effecit,ne oēs ordine pulchro ingrederent urbem.Nā qñq; inualuit & multos coegit relicta statione sua ingredi.Preterea interuenerāt currus qui iter aliog; impediebāt,tū nihilominus post qntā horā ingressa est primū familia Card.Gurceñ. Deinde ducis Bauariæ Vilhelmi circiter centū sexaginta bene armati.Post Hussérones,tum tibicines,dehinc Casimirus Marchio cū comite de Hennēberg ac suis familiaribus.Tum equites lanceati dñi Vilhelmi de Rogndorff,& familiares Leonardi Rauber Marescalci.Post hac familia Cæsaris Comites ꝑnominati, de Montfort, de Schaunburg,de Manffelt, de Vesterburg, de Hardeck, qui oēs ut supra scripsimus fuerūt elegātissime ornati uestib9, gēmis aureis torquibus & monilibus. Hos sequebant nobiles utriusq; Austriæ cum trecentis & quinquaginta equis. Et ioānes Iacobus de Landau cum nonaginta, ac Thomas Fuchs cum centum quinquaginta,& alii plures.

¶ Tum ingressi sunt urbem Hussérones cū equis tectis, & Moschi sagittarii cū suis tubicinibus ac Tattari,Post Hūgari cū suis uexillis ut scripsimus, Tum habitu Turcali quidā rubeis uestibus uestiti,familiaq; utriusq; Regis ac Eporum principūq; qui nūerari nō poterāt,q; pluuia ordinē destruxit.Nūc cū Alemani,nūc Hungari,nūc Poloni, nūc Boemi nūc Moschouitte & Tattari,ꝑmiscue ingressi sunt.Quāuis certe magn9 undiq; ornatus uisus fuit.Multi pueri uisi:qui brachia perlis onusta gesserit.Multi Poloni habitu germanico uestiti,a nīis nosci nō potuerūt.Diuersus post habit9 uisus est,& magna caterua equitū regis Poloniæ, sed imixti & Germani,qm Ludouicus dux bauariæ cū suis adequitabat.Iterū Hussérones Hungarici & tubicines hūgarici, post equi Cæsaris,&.xiii.illi pueri quos superius scripsimus nigro ueluto uestiti.Leonardus Rauber Cæsaris Marescale9 in equo cataphractato,quē pone sequebant Archieps Bremēsis.Eps Patauiēsis,eps Labacēsis,eps Kyemēsis. Episcopi quoq; Hūgarici prædicti Colocēsis, Quinq;ecclesiēsis, Vaciēsis.Et Polonici Vladislauiēsis,Posnaniēsis & Premisliensis.Ludouicus dux Bauariæ,& Vdalricus dux Virttēbergensis.Subsequebant oratores summi pōtificis,Episcopus Veltrensis,& regis Aragonū.Post duo ministri Cardinaliū, quos uulgo Macir appellamus,qui sceptra hoꝝ deferebāt. Tum Cardinales Strigonieñ.& Gurceñ.simul in rubeo habitu cardinaliū,Strigoniēsem tanq; Legatū, de latere ꝓcedebat quidā sacerdos cū cruce argētea deaurata, undiq; cingebantur ambo suis parafrenariis & ministris.

¶ Hinc ante Reges,primores ꝑsiliarii ex utroq; regno,optime ornati,Tum Cæsaris Erhaldi cū tubicinibus optimis.

¶ Hos sequebant duo Reges SIGISmundus Poloniæ a dextris,& LVDOuicus Hungariæ & Boemiæ a sinistris, cincti baronibus & nobilibus qui pedites circa eos ambulabāt.

¶ Hinc Cæsar & Rex Hungariæ duabus lecticis ferebant, & multa nobilitas circa hos ambulabat optime tam uestibus q̄ monilibus ornata.

¶ Deinde ANNA filia Regis uehebat in pulcherrimo deaurato curru,in quo octo candidi equi incedebāt. A latere eius equitabat Marchio Georgius,& comes Petrus de Posingen.Currū accedebat d. Protesila9 de Schmihau magr domus cū fratre.Seqbat hūc alius currus deauratus, cū sex niueis eqs.Et q̄ttuor alii currus in singulis q̄ttuor equi unius coloris,repleti uirginib9 & matronis q̄ Reginæ seruiert

¶ Comitabant octuaginta equites bene uestiti in diuersis coloribus uiridi croceo & fusco familiares Marchionis Georgii,post quos multi currus,uarii equites sine ordine, nā pluuia creuit & quisq; hospiciū quærebat iam madidus,necesse ideo fuit ordinem interturbari.

¶ Quādo iam Cæsar cū Regibus attigit templū sancti Stephani,ꝑteriens arcū domus in qua quotannis solēt ostēdi reliquiæ sanctoꝝ.Stabat in sūmitate huius Antistes Vienū. Georgius, in habitu epali cū plæris; sacerdotibus & dicēs quasdā oīones, dedit bñdictione Regibus & principibus. Capella aūt Cæsaris ꝓcinne cātabat suauissimis cōcentibus canticū illud,Te deū laudamus.Ascenderunt itaq; simul ad arcē.Sed Rex Poloniæ declinauit ad sinistrū & in hospiciū suū,insigne domū quæ uulgo lepoꝝ domus dicit diuertit. Nam Rex Hūgariæ cū liberis recta uia ingressus est arcem.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Cæſar aût per ortũ intrauit. Oĩbus eñ uiribus Cæſar labo rauit ut ſummũ honorẽ regibus oſtẽderet, Nec illis unquã pepercit expenſis, ubiq; ſollicitus & circũſpectus.

¶ Durauit hic ingreſſus horis duabus & numerati ſunt equitum qui in ordine intrarũt, tria milia quingẽti, præter hos qui paſſim & ſparſim ingreſſi ſunt, qui plures fuerunt ſexingentis. Nimirũ pulcherrimus ingreſſus & raro uiſus, etiã in pluribus ſæculis, ſi nõ pluuia ordinem cõturbaſſet: & hanc ſolã fœlicitatem abſtuliſſet.

¶ Decima octaua Iulii quicuerũt: ſed Cæſar qui paruã quietem habuit, undiq; anxius & ſollicitus aptis ciſtis ſuis thezauros ſuos recognouit quos ꝓcioſiſſimos aduexerat. Regiq; Poloniæ. Regi LVdouico ac ANnæ ſorori, primũ nobiliſſimũ pannũ aureũ, hactenus raro uiſum, ſingulis ꝓ ueſte ampliſſima muneri mittit ut eodẽ habitu oẽs incederẽt.

¶ Decima nona, mane circiter octauã Reges ſimul cũ Cæſare in arce ꝓueniunt cũ ſuis ꝓfiliariis, & locatis tribus ſellis ornatiſſimis quib⁹ duo Reges, Cæſar uero in medio ſedit, LVDOuicus aût a latere patrui regis Poloniæ. In feneſtra duo Cardinales, Tum Oratores ſummi põtificis ac Regis Aragonũ. Tum Archiepi & Epiſcopi utriuſq; Regis, deinceps proceres regni Hungariæ, Poloniæ, ac Boemiæ. A dextris principes & ꝓfiliarii Cæſaris, erãt oẽs plus centũ. Occurebat mihi aſpectus, q̃lis olim Senatus Romanus ex centũ patribus fuit, Vbi factũ eſt ſilẽtium, Cæſar loqui incepit, & præter oĩum expectationẽ Reges ita cõmouit, ut eos ſibi maxime deuinciret. Gratias eñ illis ampliſsimas egit q̃ tãtam morã tã paciẽter tuliſſent donec aduẽtaret. Licet hoc deo acceptũ referret qui uoluiſset eos tãdiu expectare quo ad cõuenirẽt, pro cõmuni uniuerſæ reipublicæ Chriſtianæ cõmodo & trãquillitate, deinde aduerſus impios turcos ꝓ ſumẽda expeditione prudẽtiſsimæ loquutus, de mõ & uia, & nõnulla alia, quæ nũc referre importunũ eſt. Tota autẽ fere hora loquæbat̃, nõ tam honeſtẽ q̃ prudẽtiſſime, oĩum in ſe ora atq; oculos conuertit, eoſq; ita demulſit, ut multi qui nõ boni Cæſariani fuerint, ſed ab eo multum alienati, iam ſe ſubmitterẽt palãq; fatereñt: eam humanitatẽ, prudentiã ac dexteritatẽ nunq̃ in Cæſare ac tanto principe expectaſſe. Aperteq; Cæſarẽ extollebãt, ac eminẽtiſsime laudabant, nõ tam eius egregiæ res geſtas ſed ſingula dicta factaq;. Vbi perorauit Cardinalis Strigonieñ. utrũq; regem adiens, & ſimul Coloceñ. Item Quinq; eccleſienſis ut ab eis, quid reſpondendũ foret, intelligerẽt. Ac mox de hinc Cardinalis Strigoniẽſis, amboꝝ regũ nomine reſpõdit elegãtiſsime, ut homo eſt raræ prudentiæ & doctrinæ. Iuſſus eſt hinc a Cæſare Cardinalis Gurceñ. ut uerba faceret, qui etiã elegãtiſsime diu loquutus corã Cæſare, Regibus, & uniuerſo Senatu, & reuera potuit hic Senatus cõparari centũ patribus Romanis, dum olim Roma floruit, tam honeſtus erat Senatoꝝ ac principũ aſpectus, dimiſſo Senatu quiſq; in ædes ſuas diuertit.

¶ Eodem die poſt cœnã hora ſexta facta eſt chorea in arce, iuſſit Cæſar ut ſinguli Reges quinquaginta tantũ ſecum aferrent uigintiquinq; ſpectatores, & totidem qui choreas ducerent, ne ex multitudine nimia fieret perturbatio, ſed Principes indiſcriminatim cũ ſuis irruebãt. Et maxima præter ſpem ꝓuenerat multitudo, licet omnes ianuæ diligentiſsimæ cuſtodirẽt̃. Fuit autẽ hæc chorea inſtituta, ut dña MARIA Archiducíſſa Auſtriæ filia Regis PHILippi, & Cæſaris neptis, ſuſciperet Reges & dominã ANNAM, quos nõdum uiderat. Vbi ergo Cæſar, Rex Hũgariæ & Poloniæ tribus ſellis cõſederant. Rex LVDOuicus, & ſoror dña ANna ſeorſum ſuas habuerũt ſedes. Tum ingreſſa eſt dña MAria præcedentibus principibus, ducibus Bauariæ, & aliis quotquot hic erãt comitibus & baronib⁹, & magiſtro curiæ ſuæ domino Georgio de Rottal, quã multæ nobiliſſimæ matronæ comitiſſæ, & baronũ uxores, cum multis uirginibus ſequebant̃. Quæ poſtq̃ Regiã Cæſaris ubi eam operiebãtur intrauit. Nam extra arcem tum habitabat, in domo comitis Ciliæ, decoro motu flexis genibus, ut eſt morigeratiſsima, & a cunabulis recte inſtituta. Primũ Cæſarẽ auum, tum cæteros Reges, ac dominam ANNAM ſalutauit, locata illi ſedes erat prope Regem VLAdiſlaum a dextris. Ad quã acceſſit ſed non ſedit, donec Valthazar Mercklin Præpoſitus in Valdkirch nomine ſuo Reges & ſponſum ſuum benigniſsime exciperet, pulchra ac affabili comitate. Rex Poloniæ accerſito ſuo Vicecãcellario domino Petro Epiſcopo Premiſlienſi, illi mandauit, ut nomine fratris & nepotis LVDOuici ac ANNæ reſponderet, quod & factũ eſt,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Nã & is Petrus epũs uir haud ꝓtẽnendus, siue ex tpe oportet loqui, siue p̃medietate, bonaꝫ lr̃aꝫ optimus patron⁹.
¶ Peractis ceremoniis post mutua colloqa Chorea est incepta, cãgentibus tubis & benesonãtibus quas Cæsaris tubicines inflabãt. Primãq; choreã duxit Rex LVDouicus cũ sorore sua ANna, p̃euntibus duobus comitibus de Mãsfelt de Vesterburg ac duobus principibus Casimiro & duce de Mechelburg cum q̃ttuor cereis, comitãtibus duobus magistris curiæ Prothesilao de Schmihau & Petro Carlaczki. Secundã choreã duxit dux Bauariæ Vilhelmus cũ dña MAriã Cæsaris nepte, cui duo Comites p̃ibant de Hennẽberg, & Hardeck. Tertiã choreã iterũ Rex LVDOuicus cũ mgiacuriæ dñæ Reginæ MAriæ, dña Rottalerin uxore dñi Georgii de Rottal. Post cæteri dñi comites & barones choreas duxerũt. Et circiter. x. horã noctis qsq; domũ suã reuersus ẽ
¶ Duobus sequẽtibus diebus, ꝓsultatũ est sup negociis, p quibus cõuenerãt, & semp usq; ad horã secunda post meridiem & lõgius ꝓtractũ est ꝓsiliũ, ut prandiũ consiliarioꝝ & principũ fieret circa tertiã. Nobiliores uero in militia, inter ea sese exercebant in palestra, Marchioq; Brandeburgeñ. Georgius cũ hastis cucurrebat cũ comite de Hennenberg, in arce Viennẽsi cum duobus aliis militibus.
¶ Vigesima secũda die, q̃ erat diuæ Mariæ magdalenæ institutus est dies p̃ ꝓtrahẽdis sp̃ũsalibus inter pricipes & Reginulas, ideo uniuersa nobilitas simul cũ regib⁹ ad arcẽ ꝓfluxerat ĩ obseqũ qsq; ut potuit exquisitissie ornat⁹ nõ tã uestitu q̃ p̃ciosis monilibus ac clinodiis ut dr̃. Cæsar cũ regib⁹ ac cõsiliariis, secretiora q̃dam tractauit in priuato, q̃ referre nõ est op̃epreciũ. Tũ accersita ANna, eã corona aurea donauit, & capiti suo imposuit, q̃ res seniorẽ Regẽ VLAdislaũ p̃uocauit in lachrimas, uicissim ipsa Cæsarẽ p̃ciosissimo serto exornauit. Elegãtissimo igit̃ ordine Cæsar cũ Regibus Poloniæ & LVdouico in equis. Seniore uehẽte in lectica & Reginulis in curribus, p̃cedente & comitãte nobiliũ caterua insigni, post nonã horã descẽdit ad tẽplũ sancti Stephani, qd̃ erat elegãtissime ornatũ. Chorus auleis aureis & sericeis ꝓtectus. In dextra stabãt Cæsar. Rex VLAdislaus. Rex SIGISmũdus, oẽs aureis uestibus ornati. Cæsar maxia torqui ex margaritis & lapidibus p̃ciosissimis ꝓspicuus oibus erat. In bireto monile ex adamãtibus p̃ciosissimũ gestabat æstimabat̃ eius ornatus una milione auri. Post LVDOuicũ stabat Orator regis Angliæ. Orator Archiducis Caroli Austriæ & Burgũdiæ. Dux Vilhelmus. Marchio Casimir⁹. Dux de Mechelburg. Dux Vittenburgeñ. Orator ducis Ferrariæ & de hinc insigniores ex regnicolis Hungariæ, Boemiæ & Poloniæ. In medio chori duo erãt pulpita aureis pãnis cõtecta, in quibus duæ Reginæ stabãt ANNA & MAria: circa quas a lateribus Orator regis Aragonũ, & Ludouicus dux Bauariæ, Marchio Georgius, & comes Petrus de Posing cũ plæriscq; aliis nobilibus inseruiebãt ANnæ. Pone stabat ingens multitudo matronaꝫ & uirginũ q̃ Reginis subsequebat̃ sedula ad obsequiũ. A sinistris locati erãt primũ Cardinalis Thomas Strigonieñ. Legatus ap̃licus. Card. Gurceñ. Matheus. Nũctius ap̃licus Eps Veltrẽsis. Archieps Coloceñ Gregorius. Archiepũs Bremenſ Cristophorus. Epũs quinq; ecclesiẽsis Georgius. Epũs Mathias Vladislauieñ. Epũs Olomucẽsis Stanislaus. Epũs Ratisponẽsis Ioãnes. Epũs Vaciẽsis Ladislaus. Epũs Posnaniẽsis Ioãnes. Epũs Patauiẽsis Vigileus. Epũs Labacẽsis Cristophorus. Epũs Premisliẽsis Petrus. Epũs Bosneñ Michael. Eps Kyemẽsis Bertold⁹ cũ multis p̃latis & p̃ppositis. Epũs Vienneñ. celebrauit summũ officium quod cum summa reuerẽtia & amœnissimis concentibus diuersoꝝ musicorum peragebat̃.
¶ Quotusquisq; eũ princeps est hodie in orbe nostro, qui singularia igenia musicoꝝ ita ueneraꝫ & ap̃ciat̃ sicut Cæsar, sub eo itaq; noua instrumenta musices excogitata atq; inuenta sunt, q̃ uetustas nõ habuit, sæculũ nostrũ nõ uidit, sicut in diuersis generibus fistulaꝫ patet. Et in illo ipso instrumẽto qd̃ regale appellat̃ sine fistulis & cordis ab aurifabro inuentũ, & in illo mirabiliori qd̃ nup Monachus excogitauit qd̃ fistulas nullas habet, sed quasdã ꝓcauitates in latũ lignũ excisas, in modũ serpentũ ambulãtes, qd̃ sonoꝝ admodũ ædit ꝓcentũ, & ex Rheno nup allatũ est instrumẽtum, qd̃ uoces auiũ rep̃sentat. Quæ omia Paulus musicoꝝ princeps, cũ illo simul qd̃ ipse repperit ex cornibus aptissime tãgebat, & simul cum cãtoribus diuersis uocibus.
¶ Finito officio Richardus Perusinus Reuerendiss. Cardi. Gurceñ. Capellan⁹ dicere incepit, ut est eloquẽtissimus, sed strepitu nobiliũ, qa audiri nõ potuit, in medio destitit. Hic etiã tribus libris quos odeporicon uocat hũc ꝓuentũ cele-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

brauit. Interea imperator quodã secretiori loco Regalib⁹ amictus & coronatus ut Cæsar introiuit chorũ, Cui despõsata est dña ANNA p Reuerendiss. Cardinalẽ Strigoniẽsem per annuli subarrationẽ. Tũ LVDouicus rex, & dña MAria per eundẽ dñm Cardinalẽ copulati & ꝓiuncti sunt.

¶ Residẽte tũc Cæsare in solio maiestatis. A lateribus cingebat̃ tribus ꝓfatis Regibus, quibus singulis nudus est datus ensis, ut milites insignirẽt, Accurrebat uniuersa nobilitas, inqua intermixti etiã fuerũt nõnulli noui hoies & plebei. Creati sunt tũ a Cæsare & tribus Regib⁹ plusq; ducenti milites siue equites aurati, ut uulgus loquit̃. Quo perfecto ascẽdit Cardinalis Strigonieñ. ad summũ altare dãs benedictionẽ, cuius Suffraganeus sua & dñi Gurceñ. autoritate ꝓnũciauit plenariã indulgentiã. Mox oẽs iflatæ sunt tubæ & mirabilis auditus est ꝓcentus. Simul cãtores. Te deũ laudamus ꝓnunciabãt. Et in orginis magister Paulus, q in uniuersa Germania secundũ nõ habet, respõdit. Vsq; in primã horã post meridiẽ durauit hæc festiuitas. Quisq; dehinc in suum hospiciũ diuertit ad sumendũ meridianũ cibum.

¶ Post prandiũ, ad spectaculũ hastiludii oẽs ꝓuenerunt, & Cæsar & Reges, Reginulæq; eadẽ habitatiõe ꝓspectabant, cõcursum eorũ qui hastis luserũt. Erãt aũt primi. Comes Ioannes de Hardeck, & Dauid de Kneringen, dehinc Casimirus Marchio, & Ioannes Iacobus de Landau. post Georgius Marchio, & Adolphus de Bibrach.

¶ In principio noctis ꝓueniunt omẽs Reges cũ Cæsare ad cœnã, quia nuptias hac nocte celebrabant, dñs Sigismũdus de Dietterichstain, & Barbara uirgo filia dñi Georgii de Rortal, parata erat cœna Regia innumeris dapib⁹. Collocabat̃ in principio tabulæ Rex Hũgariæ VLAdislaus, dehic spõsa Barbara. Tũ Cæsar, post dña ANna. Tũ Rex Poloniæ Tũ dña MAria, post rex LVdouicus, Tũ eius magistra curiæ Post Archiepũs Bremẽsis, tum Ratisponẽsis præsul, tũ cæteri duces sæpius noiati, quibus semp immiscebant̃ matrone & uirgines, tum utriusq; Regis ꝓsiliarii, & familiares semp immixtis puellis. Durauit hæc cœna in horã decimã noctis splẽdidissima & opipera. Qua finita Cæsar & Reges in aliud descẽdentes palacium, choreas duxerunt. Et hinc quisq; diuersorium suum peciit.

¶ Vigesima tertia Iulii, Cæsar Virginibus dñæ ANnæ plus sexingẽtis ulnis de ueluto & alterius generis serici pro uestibus muneri misit. Regi aũt Poloniæ duos equos cathaphractatos, quorũ unus armatus erat usq; ad ungulas, quod a paucis alias est uisum, Quos cũ tãta gratitudine acceperat ut illũ totũ æneum equũ inspiciẽs, cũ animi iucũditate diceret, ipse sine interpte, Accipio hũc equũ gratissimo animo a Cæsarea Maiestate, in quo ꝓmptus ero ad mandata illius qũ mea uti uoluerit opera. Et comparebo ubi uolet, donec hæc mihi uita supererit. Canthar̃ deinde Argenteũ faberrime factũ, cuius labor equabat preciũ, & in quo admirabilis erat uenerãda uetustas donauit, Regi uero LVDouico equũ cataphractatũ & arma ꝓ corpore suo deaurata, & ingeniosissimæ fabrefacta, a paucis hactenus similia uisa.

¶ Vigesima quarta, ante prandiũ ꝓsiliũ habebat̃. Post prãdiam Cæsar & Reges ad spectaculũ hastiludii ꝓuenerũt, qd̃ horis pene quattuor durauit. Rex Poloniæ ad suũ hospicium. Cæsar cũ aliis duobus Regibus & Reginulis ad arcem diuertit, & simul cœnã duxerũt lætissimã, qua finita, allata sunt numismata aurea & argentea, magna ꝓter solitũ, cum ymagine Cæsaris, q̃ Cæsar Regibus & Reginulis disptitus est & ad chartã ludere cœperũt. Sed Rex LVDouicus, dña ANna & MAria maiorem partem numismatũ abstulerũt. Cæsar nihil. Rex VLAdislaus parũ luꝗratus est. Fuerũt multa iocosa in hac cœna prolata.

¶ Vigesima quinta Iulii, institut⁹ est ludus militaris Torneamentũ uulgo dicit̃, Antiquitus ludus Troianus, simulachrũ ueri belli. Fuerunt in eo triginta duo in equis cataphractatis, toti ærei optime armati. In galeis cristati cũ suis insignibus, Cuilibet lancea & ensis erat, Primũ fuit ꝓcursus cum lãceis, deinde abiectis hastis & clipeis, cõcurrebant cũ ensibus, sese mutuo uerberãtes, donec qui ad hoc ordinati erãt sectores, bellũ dirimebãt. Fiebat hoc in latissimo foro ꝓpe templũ fratrũ Carmelitarũ, ubi quondã HENricus filius sancti LEOpoldi Marchionis Austriæ, Primus dux a Friderico Eneobarba impatore creatus, qui Cœnobiũ Scotorum Viennæ hic sepultus, fundauit Arcem & curiã habuit. Vnde & hodie adhuc locus ille curia appellat̃. Circa hoc tẽplum extructũ erat Theatrũ tẽporariũ latissimũ, ad quod ascenderãt Cæsar, Reges & Reginulæ, duo Cardinales, Archiepiscopi & alii Prælati, cũ Principibus & Baronibus, cũ

d

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

magna & insigni nobilitate. E regione huius erat alia domus, in qua clipei & arma perduellionũ pendebant, & ubi tibicen triplici concentu ter cõcurrentes ꝓuocabat. Erhaldi quoq; hic ꝓspectabãt, qui uictoriã & palmã merebanẽ. Erat locus hic quadratus & duplicibus palis circũuallatus, in medio stabãt armigeri & lãceati ciuiũ Viennensiũ mille quingenti, qui bene ornati ut superius scripsim⁹ hic excubabãt. Erat & tertia dom⁹ extructa, i qua uxores & filiæ ciuiũ hoc quoq; spectabãt spectaculũ, Nã oim domoꝝ adiacentiũ fenestræ nõ mõ repletæ erãt, sed tecta quoq; hoibus cooperiebanẽ, tam ingẽs hominũ frequẽtia hic aderat. Magna tñ undiq; habita diligẽtia & custodia ne qua seditio, ne ue tumultus aliquis, inter tot hoies, tam diuersas nationes, tam diuersas sectas exoriret. Prouiderũt hæc multo ante singulari prudẽtia Senatores Viennẽses, qui custodiam in portis urbis, nocturnas ac diurnas uigilias, in singulis turribus urbium, in Monasteriis ordinauerũt, & si forte incendiũ oriretur, artifices cũ instrumẽtis sufficiẽtissimis adhibuerunt. Ac in tumultu si forte excitaret, presto essent. Nihil itaq; iis oibus diebus aut publicæ aut priuatim ortũ est. Timebant oẽs incendiũ aut seditionẽ aliquã inter tam diuersas gẽtes quia hic Alemani, itali, Hispani, Franci, Hũgari, Poloni, Boemi, Moraui, Slesite, Moschi, Tartari, & Armeni, & Turci simul iuncti fuerũt, sed Deo optimo duce trãquilissime omnia peracta sunt.

¶ Durauit eñ hoc spectaculũ plus duabus horis, quo finito Cæsar in eodẽ Theatro multos milites in ꝑsentia Regũ & principũ insigniuit, Lanceati aũt & armigeri ciuiũ Viennensium facta pulchra ordinatione, & circuitu in orbẽ de more suo abierunt.

¶ Fuerunt aũt hii in Torneamẽto qui hoc pacto primum bini, & bini concurrerunt. Et tandem omnes simul uno impetu.

¶ Dux Vilhelmus Bauariæ, & Marchio Casimirus Brandeburgensis.

Dux de Mechelburg Albertus, & Georgius Marchio Brandeburgensis.

Comes Volfgangus de Montfort, & Comes Bertoldus de Hennenberg.

Dominus de Verona debuit ꝓcurrere cũ dño Ioãne comite de Hardeck. Sed nescio qua causa idem dñs fuit absens, ideo ei⁹ locũ succedebat dñs Leonardus de Liechtenstain qui bis concurrebat.

Dñs de Rapoldstain, & Sebastianus de Hohenfeld.

Dominus Hieronymus de Stauffen dñs in Ernsels, & Ioannes de Schuartzenperg.

Vdalricus Marescalc⁹ de Vappenhaym, &. N. de Geroltzeck

Volfgangus de Schellmperg, & Sebastianus de Veittmul.

Caspar Vintzerer, & Sigismundus de Hesperg.

Albertus Pencker, &. N. Bellitzki.

Vilhelmus de Greis, & Georgius Kongel.

Valthazar Tanhauser, &. N. de Emershofen.

N. de Losinnstain, & Dorle Polonus.

N. Kietscher, & Volfgangus Grofuein.

Leonardus de Liechtenstain bis ut dixi cõgressus est duello, & Cristophorus Mindorffer.

Dominus de Dana.

¶ Inuitati sunt oẽs principes & Barones post cœnã ad choream. Ad quã facta cœna, uenerũt Reges & Principes cum uniuersa nobilitate. Erat curia arcis mũdata, & auleis pulchris exornata, tot cereis illuminabatur, ut tenebræ noctis uincerenẽ cereis splẽdentibus. Sedebãt longa serie nobiliores matronæ & uirgines ex una parte. In alia Cæsar, tres Reges duæ Reginulæ, magnus principũ & nobiliũ nũerus Cæsar cum dña ANNA choreã duxit. LVDOuicus cũ dña MAria, post Rex item Poloniæ cum dña ANna. Post sunt serta & munera donata principib⁹ & nobilibus qui illo die in Torneamẽto duellum fecerũt. Dehinc post aliquot choreas Cæsar ascendit cubiculũ. Reges aũt in quoddã palaciũ cum Reginulis, Principibus, & uirginibus, ubi parata erat Regalis collatio mellariis & fructibus, illic omnis generis potus & abundantia. Sic usq; in horam pene secundã post mediam noctem deductum erat illud conuiuiolũ, dehinc quisq; in suas ædes diuertit.

¶ Maturabant dehinc singuli suũ discessum, diu eñ uterq; Rex aberat a regno suo. Et Cæsar ab Heluetiis sollicitabatur. Sed nondũ cõscriptæ erãt litteræ cõtractus, biduum igitur hoc est. xxvii. &. xxviii. dies Iulii consumptũ est in scribẽdis litteris, & dandis uicissim muneribus, Sed ne Cæsar ullum humanitatis officium nemine sperante cum suis cõsiliariis

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

& aulicis descēdit ad hospiciū Regis Poloniæ, & ipm uisitauit. (Nam Rex Hungariæ erat secū in arce) Et tū ad ædes Cardinalis Strigonieñ. quē etiā sua psentia honorauit, ut est clæmētissimus & humanissimus princeps. Præterea cursus equoꝝ etiā factus est, habuit primus pulchrū argenteū deauratū poculū quod saberrime factum erat.

¶ Hinc Rex Poloniæ de nobilissimis pellibus Zobelinis honorauit Cæsarē, dehinc cæsaris ꝓsiliarios, & eos psertim qui hiis negociis interfuerūt. Cæsar uicisim largissima munera ordinauit utriusq; Regis ꝓsiliariis liberalissime de auro argēto, poculis, uasis, oīs generis, torquibus & sericeis uestibus. Iudico ego & puto me nō falli Cæsarē in hac festiuitate expōsuisse ꝓ impensis, nam utrūq; Regem suis alimentis liberalissime, cum liberis quoq; aluit, & munerib⁹, supra centū quinq̄ginta milia nummū, erogasse: tāta liberalitate usus est erga Reges & Principes & Consiliarios.

¶ Vigesima octaua die de nocte post cœnā hora pene septima ꝓueniūt Reges Cæsarē, (iam em̄ de singulis erat ꝓdusum) & postq̄ tribus sellis locati erant. In quaꝝ medio Cæsar. In latere LVDOuicus, post duo Cardinales, dehinc cæteri principes & cōsiliarii residebāt. Cæsar ut est humanissimus alloquutus Reges suauissimis sermonibus, tandē iussit Cuspiniānū ꝓnunctiare, quod decreuisset Cuspinianus, debita inclinatiōe flexus ad latus Regum stans alta uoce, Latina & Germanica lingua, ut ab omnibus intelligerēt in hanc formā proclamauit cunctis bene audientibus.

¶ DE mandato Sacratissimæ Cæsareæ Maiestatis, & Serenissimoꝝ VLAdislai & LVDOuici Hungariæ & Boemiæ, ac SIGISmūdi Poloniæ, Regū. Notum sit uniuersis, ꝙ ad laudem oīpotentis Dei, & gloriosæ uirginis Mariæ, & totius curiæ celestis, Necnon ad incrementū & ꝓseruationē totius reipublicæ Christianæ, & pcipuæ regnoꝝ, dominioꝝ, & subditorum suoꝝ, inter se inierūt, cōtractarunt, ꝓcluserunt, & cōfirmarunt, ueram syncerā & inuiolabilē atq; firmā concordiam, amicitiā, unionē, & intelligentiā cōfœderationis, perpetuo & indissolubiliter duraturā. Ad mutuā ꝓtectionem & defensionem cōtra eoꝝ hostes quoscūq;. Et psertim cōtra hostes infideles, & ad hostiū suoꝝ futuroꝝ perniciem Et quo magis hæc unio, inter eos stabiliat ultra necessitudinem, q̄ alias inter hæreditates eoꝝ intercedit, etiā nouā affinitatem & ꝓnubium inter se, & nepotes, & liberos eoꝝ contraxerunt. Quod fœlix faustumq; Maiestatibus præfatis Reginis & Dominiis eorum sit. AMEN.

¶ Vigesima nona Iulii, hora circiter nonā. Cæsar in equo cataphractato, ornatissimis armis a capite ad pedes tectus & pciosissima torque ex unionibus & gēmis, Cum LVDouico Rege iisdē armis & equo cataphractato ornatus, quibus a Cæsare donatus erat, cū omni exercitu principū, baronum, ac nobiliū, urbem Viennā egressus, ad nouā ciuitatem perrexit, eodem pene ordine qui superius scriptus est, comitātibus peditibus Viennensibus. Sed LVDOuicus Viennam repetit. Cæsar nouam ciuitatē ingressus est.

¶ Trigesima Iulii. Cuspinian⁹ munera Cæsarea quæ pridē Cæsar ordinauerat ex manibus Thezaurarii dñi Iacobi Villinger acceperat. Regis utriusq; Cōsiliariis detulit, q̄ plurima ac preciosa erāt, ac singulis ut iussus erat distribuit.

¶ Vltima Iulii, tres Reges, duæ Reginulæ, duo Cardinales potiores ex Curia regis Poloniæ, Vniuersi uero Hūgari simul a Vienna ad nouam ciuitatē profecti sunt, & recepti in arce humanissime a Cæsare tractati.

¶ Prima Augusti, mane ante prandiū, LVDOuicus, domina ANNA & MAria ingressi sunt uinariū prope arcem, ubi innumeri hinnuli, cerui, damæq; alūtur, & sagittis iaculati dammā ac ceruam, patri suo Regi VLAdislao obtulerunt, quasi prædam a se captā. Post prandiū uero Rex Poloniæ, & VLAdislaus egressi nouā ciuitatē, ad Cæsarē qui iuxta siluam illos expectabat pulcherrimā uenationē ceruoꝝ illis exhibuit, ac ea finita illos ad nouā ciuitatē reduxit, ac ibi cœnauit. Post egressus in Egenfurt, ubi honoris causa pernoctare solebat, ut integrā arcem Regibus relinqueret.

¶ Secūda Augusti ingressus nouā ciuitatē Cæsar, facto ibi prandio, ad sese cōuocauit utrosq; Reges seniores, & adhibitis duobus Cardinalibus, & paucissimis cōsiliariis tribus ꝓtinuis horis cum iis tractauit, ac post ualedixit, de hinc ad Gyneciū descendens, LVDOuicū amplexus optime ualere iussit, MAriā osculo, patrio moré salutauit. Dominā ANnā brachiis amplexus deseruit, multisq; post se desideriū reliquit. Dehinc cōscenso equo rediit in Ebenfurt, & sequētib⁹ diebus per Austriā uersus Lintzyum iter arripuit.

¶ Tertia Augusti Rex Poloniæ, Fratrem VLAdislaū & ne-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

potem LVDouicũ, ac duas Reginulas ualedixit. Post subscriptas manu sua, & fratris, ac sigillatas litteras, Iterq; ad Viennã resumpsit. Rex aũt VLAdislaus cũ maximo gemitu ac lachrymis filiã ANnã salutauit. Ortus est ingẽs utrobiq; eiulatus. Hinc pater, hinc filius, hinc filia, etiã astãtibus lachrymas excusserũt, coacti sunt Cõsiliarii, ui patrẽ abducere, qui una cũ filio eo die adhuc Supproniũ cũ omni sua curia ꝓcessit, Sempronũ iudico appellari debere, ꝙ Romani illic duce Sempronio ꝑsidia habuerunt. Sed omnia ea loca nominibus corrupta. Hodie eñ Posoniũ appellat, qd Pisoniũ a pisone rectius uocabit. Et Scaurinũ hodie laurinũ, uoce nihili dicit. Et Strigoniũ ꝙ etiã teste adhuc patria lingua Istroganũ uocabit, sed de his alias. Nos ad nostra redeamus. Rex aũt Poloniæ Viennã dehinc concessit.

¶ Volebat hinc Rex Poloniæ traiicere Danubiũ, sed uiolentia aquæ pons ruptus, coactus est manere usq; in sextã Augusti, qua die egressus est Rex comitãte Cardinale Gurcense, & cæteris ducib⁹ qui supererãt. Sed priori die hoc est quinta Augusti Castrũ & arcem Viennẽsem ingressus est ad salutandũ & ualedicendũ ANnã & MAriã cũ quibus choreas duxit, & uniuersa eius nobilitas. Mutuis dehinc amplexibus sese salutarũt & ualedixerũt. Alteraq; die mane Viennam egressus est. Dehinc & Cardinalis & duces Cæsarem sequuti sunt.

¶ Sic summa cũ tráquillitate solutus est celeberrimus illæ Regũ ꝓuentus, sine dissidio, sine rácore, sine tumultu, sine seditione. Quod fœlix faustũq; sit Deus optimus maximus largiat sua gratia, ut rex LVDouicus ac Reginulæ ætatem sortiantur debitã, qua numerosam de se prolẽ relinquãt, & Cæsar hostes suos castiget, & unionẽ cũ oibus Christianis principibus faciat, quo possit facilius sumi expeditio cõtra immanissimos Turcos, & fidei Christianæ ꝑfidissimos hostes Amen.

AD LECTORES.

¶ HAbetis candidi Lectores, rem ut gesta est syncere & simpliciter scriptã, nõ affectate, aut tumide, nec phalerata oõne, aut uerboꝝ aliquo lenocinio, sed ut uicinus etiã intelligat, qui & numisma noscit, cui publica forma est atq; ideo necesse est in quotidianũ & usitatum loquẽdi modũ, etiã usq; ad barbarie quãdoq; descẽdere. Malui eñ rem aperte ꝓponere q̃ propositã a multis abscõdere & uelare. Namq; haud uideo qua ratione res ille sint nimiũ exornãdæ, quæ per se sunt ornatissimæ & insignes. Reuoluat aliquis multorum sæculoꝝ annales, Chronica & historias, & dicat siq̃ uiderit simul ꝓgregatos Cæsarẽ Romanũ, Tres coronatos Reges, duas Reginulas, ac duos Cardinales, cum tot Principibus, Proceribus, ac Nõbilibus, diuersaꝝ Nationũ. Nunquid hoc pulchrũ Symposium & excellẽs & apud posteros memorandũ? Sed quod magis laudandũ est & admirandũ ꝙ inter tot diuersas Nationes & sectas religionũ, nullus est ortus tumultus, nulla seditio, nullũ incendiũ. Ex magnatibus ac ꝓceribus nullus mortuus est. Cũ omni fœlicitate coierũt, cum eadẽ separati sunt, & quod amicissimi, nullus rãcor interuenit, nullũ dissidiũ. Fuerũt ab initio nõnullæ friuolæ suspiciones, quæ sublatæ sunt, uisa uera integritate & amicitia. Omniũ rerum copia, nullus defectus, nec impẽsæ difficiles, licet inundatio Danubii obstitit, quo nõ oia fuerint lõge uberiora & copiosora. Hæc enĩ Austriæ pars, quæ trans danubiũ est & Marchiæ adiacet, unde & nomẽ habet horreum nostrũ est. Sed quãquam sola hæc fœlicitas nobis defuit ꝙ crebræ erãt pluuiæ. Sperandũ est tamẽ Deũ optimum maximũ gratiã suam pluuia influxisse, ne altercatio aliqua suboriret, Omnia acta sunt fœliciter & tráquillæ nõ sine ingẽti gaudio ac tripudio. Deus optimus Maximus fauxit, ut is cõuentus exemplo sit oibus Christianis principibus quo redeãt in mutuã unionem, ac concordiã, ad extirpandũ fidei hostes, & ut religio Christi longius, latiusq; per uniuersas illas nuper inuẽtas regiones propaget & extendatur, ac semen Mahumeti excindatur radicitus & euellat, ut uno ore omnes, laudes altissimi decantemus, per uniuersum dicẽtes. Tu solus dñs. Tu solus altissimus Iesu Christe. AMEN.

FINIS.